

ضرورت ایجاد دانشکده علوم انسانی در دانشگاه صنعتی شریف

● مقدمه

حفظ و بزرگداشت اندیشه‌های عظیم انسانی و فرهنگی بشریت و تمدن در حوزه علوم انسانی است. علوم انسانی در توسعه تمدن جهانی، سهمی بزرگ برعهده داشته و دارد. باید اذعان داشت که فرهنگ ایران و ایرانی ریشه‌های بسیار عمیق تاریخی دارد تا آنجا که نویسندگان و شاعران بزرگ دنیا از این فرهنگ بسیار آموخته‌اند.

نسل جوان امروز ما می‌باید از آب‌شخور نیاکانمان بهره‌مند شوند، سرنوشت و سرشت انسان امروز و انسان فردا در مخاطره جدی قرار دارد. مرزهای اخلاقی، خانوادگی و فضایل اجتماعی و ارزشهای معنوی آسیب دیده‌اند. هر چند که در فنون و تکنولوژی به پیشرفت‌هایی دست یافته‌ایم اما در باب علوم انسانی، ارزشهای انسانی و معنوی دچار رکودی تاریخی گشته‌ایم. علوم انسانی یک انتخاب نیست، بلکه ضرورت زندگی امروز همه انبای بشر است. از سیاستمداران روزگار گرفته تا استادان پرتوان علوم پایه و علوم محض همه و همه نیاز به علوم انسانی داریم. چراکه مفهوم‌سازی و فکرسازی. فرهنگسازی در زمینه‌های مختلف زندگی بشری حتی در گفتگوی تمدن‌ها که امروزه ترجیح‌بند گفتار دولتمردان همه سرزمینهاست توسط مصلحان، متفکران علوم انسانی می‌تواند شکل یابد.

بنابر این ما نیاز داریم که متفکران و اندیشمندان کشور بنشینند و برای امروز و فردای نسل‌های ما بیندیشند و برنامه‌ریزی کنند.

حدود دو قرن پیش نیروی اخلاقی و فرهنگ کشور ما در برخورد با تمدن و فرهنگ مغرب زمین، در برابر آزمایشی دشوار قرار گرفته است. پافشاری سنت‌ها و جاذبه بدعت‌ها برای مردم، در برخورد با دو موج سنت و صنعت و رویارویی فرهنگ سنتی با تجدد وارداتی تردیدی به بار آورده است که به راستی نمی‌دانند بر کدامین سنن و فرهنگ تکیه‌زنند؟ سنتی باشد یا متجدد، عقلی یا نقلی؟

با جریان دنیایی شدن زندگی بشر متجدد، به تدریج فلسفه و علم و قوانین اجتماعی و بسیاری از هنرها یکی پس از دیگری از قلمرو حقیقت قدسی جدا شدند. جدایی دانش از معنویت بزرگترین درد جامعه متجدد امروزی است. باید از این تصوّر واهی پرهیز کرد که علم جدید، تنها راه معرفت است. اکنون علم، صرفاً وسیله کاربرد یا هدف آموزش در خدمت افزایش کارایی مطلق مادی در تمام شؤون زندگی مردم جامعه ما راه یافته است در هجوم و یورش اندیشه صنعتی و افزایش اشتباهات مادی، هماهنگی بین علم و فرهنگ و نیاز به علوم انسانی بیش از هر زمانی احساس می‌شود.

در دانشگاه است که می‌توان ارزشهای سنن گذشته و دانش امروز را درهم آمیخت ولی اگر نکته‌های ارتزنده سنت‌های خوب را از دست بدهیم، اگر ریشه‌ها را خشک کنیم درختها زنده نخواهند ماند. به هر حال انسان با ریشه‌های عمیق معنوی و فرهنگی خود زنده است و می‌روید و می‌بالد. ناگفته نماند که تئوری سرمایه‌انسانی، توسعه ملی هر اجتماعی را در سرمایه‌انسانی آن جامعه نهفته می‌بیند. از دیدگاه این تئوری فرهنگ نباید به عنوان یک کالای مصرفی، مطرح شود. زیرا خود یک سرمایه‌گذاری تولیدی است. البته می‌دانیم که در تئوریهای مختلف توسعه، نگرش و کارکرد متفاوتی نسبت به «فرهنگ» دارند. در تئوری مدرنیته شدن، فرهنگ، در آفرینش ارزشهای بدیع، سهم یسزایی دارد. ارزیابی نیازهای فرهنگی متناسب با تحول جامعه و کنترل آن، اهمیت اساسی یافته و کشورهای مختلف راههای گوناگون و گاه مشترکی به منظور پاسخگویی به این نیاز اتخاذ کرده‌اند.

با توجه به نکته‌های مهم در مقدمه، نیاز به ایجاد دانشکده علوم انسانی در هر دانشگاه صنعتی به‌خوبی احساس می‌شود.

□ تعریف:

«علوم انسانی» معنی گسترده‌ای دارد و شامل بسیاری از علوم و سایر موضوعاتی می‌شود که در تمدن سنتی بشر در طی قرون و اعصار به‌عنوان «علوم مقدس» تلقی می‌شدند و امروز هم این علوم در دنیا کاربرد مفیدی در زندگی اجتماعی، فرهنگی و سیاسی انسانها دارد. کاربردهای عملی مرتبط با زندگی و در حقیقت غذای روح اندیشه‌ورز را فراهم می‌کند و به انسان یاری می‌رساند.

رشد روحیه کاسبکارانه در جهان امروز، سالهاست که علوم انسانی را بی‌مقدار و بی‌اهمیت جلوه داده است تا آنجا که در دانشگاهها نام بخشی از زیرمجموعه‌های آن علوم را «دروس عمومی» نهاده‌اند و در سایر دانشگاههای کشور نیز به‌تصور اینکه این علوم ساده و پیش‌پا افتاده‌اند و پول‌ساز نیستند، گروهی از بد حادثه به آن پناه برده تا مدرکی برای خودشان دست و پا کنند.

علمی‌تر بگویم: روشن است که علم غربی به نحو اجتناب‌ناپذیری با علم اسلامی و قبل از آن با علوم یونانی اسکندرانی، هندی، ایرانی باستان و نیز با علوم بین‌النهرینی و مصری پیوند خورده است. اما آنچه که در طی رُسنانس به ویژه انقلاب علمی سده هفدهم میلادی رخ داد، تحمیل «صورت» یا الگویی جدید و بیگانه بر محتوای این میراث علمی بود. «صورتی» که مستقیماً از سرشت تفکر انسان‌گونه و عقل باورانه آن عصر و از دنیوی‌سازی جهان نشأت گرفته بود. این «صورت» جدید منجر به علمی یک‌جانبه و انعطاف‌پذیر گردید که از آن زمان به این سو باقی مانده است. علمی که حتی در مقام تلاش برای رسیدن به دور دست‌ترین نقاط آسمان یا اعماق روح انسان، عمیقاً دنیوی و برون‌گراست.

علوم انسانی شامل زبان و ادبیات، حکمت، فلسفه، دین، هنر، موسیقی، نقاشی، روانشناسی، نقد

ادبی، سبک‌شناسی، ادبیات معاصر، مکاتب ادبی، مکاتب نقد ادبی، فلسفه ادبیات، ادبیات جهان، اقتصاد، جامعه‌شناسی، علوم تاریخ و جغرافیا، علوم زیان‌شناسی و اسطوره‌شناسی، فلسفه و کلام اسلامی، ادبیات عرفانی، علوم تربیتی، علوم سیاسی و قضایی، علوم باستان‌شناسی را شامل می‌شود. که پیش از ژنسانس اروپایی همه این علوم در زمره «علوم مقدس» شمرده می‌شد و امروز هم پیشرفته‌ترین کشورهای جهان نیاز به این علوم را در زندگی اجتماعی، فرهنگی و اقتصادی خود حس کرده‌اند و به آن روی آورده‌اند.

□ اهداف:

با ایجاد دانشکده علوم انسانی در دانشگاه‌های صنعتی کشور:

- ۱- سازماندهی فرهنگ و اندیشه هموارتر و اصولی‌تر پدید می‌آید.
- ۲- به توسعه هنرها و به تولید و آفرینش معنوی کمک می‌کند و موجب گسترش فرهنگ جامعه و کشور می‌شود.
- ۳- پرورش استعدادها و تولید آثار ادبی، موسیقی، تئاتر، سینما و هنرهای تجسمی را فراهم می‌کند.
- ۴- شکوفایی فکری و حفظ دستاوردهای فرهنگی و سنتهای اصیل، تغییر نگرش جامعه نسبت به علوم انسانی، اعتلای سطح فرهنگ و حضور فرهنگی در صحنه‌های جهانی را میسر می‌سازد.
- ۵- در عصر کنونی، مسئله اصلی صرفاً به هم وصل کردن قطعات نیست، بلکه بایسته است کارآیی و بازدهی دانائی‌ها را افزایش داد.
- ۶- با توجه به شرایط فعلی جهان، و رشد سریع تکنولوژی، انسان عصر حاضر نیاز مبرمی به هویت ملی، فرهنگی و تاریخی خویش دارد تا بتواند در برابر یورش‌های عظیم اطلاعات جهان تک قطبی مقاوم و پایدار و درست و منطقی بیندیشد و زندگی کند.
- ۷- علوم انسانی با زیرمجموعه‌های متنوعش می‌تواند نسل جوان مستعد و هوشمند زمانه ما را با تفکر، پیشرفتهای علمی - فرهنگی، دوره‌های شکوفایی شدن فرهنگ ایرانی - اسلامی و خلاقیت‌های شکوهمند دانشمندان، علمای بزرگ، شاعران ماندگار، عارفان متفکر آشنا سازد. و دنیایی سرشار از پیام‌های انسانی، عاطفی، علمی و فلسفی را پیش روی بگستراند.
- ۸- با ایجاد دانشکده علوم انسانی در دانشگاه‌های صنعتی کشور با ارتقای سطح آموزش و کیفیت دروس و تنوع مطالب آن باعث می‌شود که دانش‌آموختگان از قدرت تحلیل‌گری درستی برخوردار شوند و از یک بُعدی بودن‌رهایی یابند و صرفاً از پوسته کلیشه‌ای بودن بیرون بیایند و با نگاهی تازه به جهان و زندگی و مردم جامعه بنگرند و بیندیشند.
- ۹- در عرصه پژوهش و فناوری و مرزهای دانش آگاهانه و با تحلیلی درست و نگاهی نوین حرکت کنند و

درست بنویسند و درست سخن بگویند.

۱۰- آرایه طرح، ایجاد سمینارها و همایش‌هایی در این راستا، برای رشد و تعالی رشته‌های علوم انسانی که گاهی در سطح کشور برگزار می‌شود، بسنده نیست. بلکه موضوع باید به عنوان یک ضرورت و کار مهم ملی مورد توجه قرار گیرد و با هدفی مشخص و برنامه‌ای دقیق و همه جانبه با همکاری و کوشش دولتمردان و قدرتهای اجرایی فرهنگی و صاحبان اندیشه به چاره‌جویی پرداخت زیرا تنها دانشکده ادبیات دانشگاه تهران یا هر دانشکده ادبیات دیگری امروزه پاسخگوی همه مسایل فکری اجتماعی فلسفی، عاطفی و علمی جوانان ما نیست. جای آن دارد که هر دانشگاه صنعتی، یک دانشکده علوم انسانی با تعریف و اهدافش داشته باشد.

۹- دانشگاه صنعتی شریف به دلیل رسالت تاریخی و عملکردهای درخشان علمی که در طول چند دهه داشته است در این برهه از زمان می‌تواند مبتکر و طلایه‌دار چنین کار مهم فرهنگی باشد و شایسته آن است که در کنار این مجموعه جذاب علمی، دانشکده علوم انسانی را نیز ایجاد کند. تا در تاریخ این سرزمین کهنسال، رسالتی ماندگار در اعتلای فرهنگ ایرانی - اسلامی داشته باشد.

نتیجه

جهان ما پر از اندیشه‌های بزرگ است. گذشته ما سکوی پرسی است برای دست یافتن به هرگونه اندیشه پویایی و خلاق.

راه نجات فرهنگ ما در احیای علوم انسانی است که شاخص آن ادبیات است. فرهنگ ایران زمین پر از عناصر برانگیزاننده است. همه چیز آن قابلیت کیمیایی شدن را دارد. باید از جوانه‌ها و جرقه‌هایی که بوده و موجود است، بهره ببریم و برای رهایی از هرگونه سلطه، به‌ویژه سلطه اندیشه و فرهنگ بیگانه، مکتب داشته باشیم. بیاییم مکتب ایرانی - اسلامی خود را پرورانیم، نضج بدهیم و به جهانیان ارائه کنیم.

این مکتب را در دل دانشکده علوم انسانی هر دانشگاه موفق می‌توان پرورش داد.

رسالت دانشگاه‌های ما و استادان فرهیخته ما بر این باید باشد که به جامعه دانشگاهی و نسل جوان مستعدمان، تفهیم سازند، تقدیس معنویات شرط اساسی هرگونه زندگی شریف و زیبا و بارور است و مطالعه و تحصیل اصولی در رشته‌های علوم انسانی رمز تقدیس آن شمرده می‌شود.

دکتر طلعت کاویان پور

عضو هیأت علمی و استاد ادبیات دانشگاه صنعتی شریف

۸۳/۱۰/۲۳